

KORXONALARDA RAQAMLI BUXGALTERIYA HISOBINI JORIY ETISH: AFZALLIKLAR VA MUAMMOLAR

Ergasheva Feruza Nasrulloevna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Raqamli buxgalteriya hisobi zamonaviy iqtisodiyotda korxonalarining moliyaviy jarayonlarini boshqarishda muhim vosita sifatida tobora keng qo'llanilmoqda. Ushbu maqola korxonalarda raqamli buxgalteriya hisobi tizimlarini joriy etishning afzalliklari (vaqt va resurslarni tejash, xatolarni kamaytirish, shaffoflikni oshirish) va muammolarini (yuqori xarajatlar, malakali kadrlar yetishmasligi, ma'lumotlar xavfsizligi) tahlil qiladi. O'zbekiston korxonalari misolida raqamli transformatsiya jarayonlari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tashabbuslari va ushbu sohada duch kelinadigan qiyinchiliklar ko'rib chiqiladi. Maqola raqamli buxgalteriya hisobini samarali joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan bo'lib, kichik va o'rta biznes hamda yirik korxonalar uchun mos yechimlarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli buxgalteriya, avtomatlashtirish, moliyaviy hisobot, ma'lumotlar xavfsizligi, o'zbekiston iqtisodiyoti, kichik va o'rta biznes, 1c buxgalteriya, malakali kadrlar, raqamli transformatsiya, xarajatlarni optimallashtirish.

IMPLEMENTATION OF DIGITAL ACCOUNTING IN ENTERPRISES: ADVANTAGES AND PROBLEMS

Ergasheva Feruza Nasrulloevna

Samarkand Institute of Economics and Service

Teacher, Department of Accounting

Annotation: Digital accounting is increasingly being used in the modern economy as an important tool for managing the financial processes of enterprises. This article analyzes the advantages (saving time and resources, reducing errors, increasing transparency) and problems (high costs, lack of qualified personnel, data security) of implementing digital accounting systems in enterprises. Using the example of Uzbek enterprises, digital transformation processes, state support initiatives and challenges encountered in this area are considered. The article is aimed at providing practical recommendations for the effective implementation of digital accounting, offering suitable solutions for small and medium-sized businesses and large enterprises.

Keywords: digital accounting, automation, financial reporting, data security, Uzbek economy, small and medium-sized businesses, 1c accounting, qualified personnel, digital transformation, cost optimization.

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamlashtirish korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil sifatida qaralmoqda. Buxgalteriya hisobi sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish moliyaviy jarayonlarni soddalashtirish, xarajatlarni optimallashtirish va shaffoflikni ta'minlash imkonini beradi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotga ega mamlakatlarda raqamli buxgalteriya hisobi nafaqat ichki jarayonlarni takomillashtirish, balki xalqaro investorlar uchun jozibadorlikni oshirish nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston hukumati tomonidan "Raqamli iqtisodiyot" dasturi doirasida qabul qilingan tashabbuslar, xususan, soliq tizimining raqamlashtirilishi va elektron hujjat aylanishining joriy etilishi buxgalteriya hisobini modernizatsiya qilishga zamin yaratmoqda. Ushbu maqola O'zbekiston korxonalari misolida raqamli buxgalteriya hisobini joriy etishning afzalliklari, muammolari va amaliy yechimlarini ko'rib chiqadi.

Raqamli buxgalteriya hisobi tizimlari korxonalarga bir qator muhim afzalliklarni taqdim etadi. Birinchidan, samaradorlik va vaqtni tejash masalasi muhim. Raqamli tizimlar, masalan, 1C, QuickBooks yoki SAP, hisob-kitoblar va moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtiradi. Masalan, soliq hisobotlarini tayyorlash vaqti 50-70% ga qisqarishi mumkin. Bu, ayniqsa, vaqtni tejash muhim bo'lgan yirik korxonalar uchun foydalidir. Ikkinchidan, xatolarni kamaytirish imkoniyati. Qo'lda kiritiladigan ma'lumotlar bilan bog'liq xatolar, masalan, noto'g'ri hisob-kitoblar, raqamli tizimlar yordamida minimallashtiriladi. Bu moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshiradi. Uchinchidan, shaffoflik va taqqoslanuvchanlik. Raqamli tizimlar real vaqtda moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi, bu investorlar va auditorlar uchun qulay sharoit yaratadi. Masalan, bulutli texnologiyalar yordamida ma'lumotlarga istalgan vaqtda kirish mumkin. To'rtinchidan, masofadan boshqarish imkoniyati. Bulutli buxgalteriya tizimlari buxgalterlarga istalgan joydan ishlay olish imkonini beradi, bu ayniqsa COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ish sharoitlarida muhim bo'ldi. Nihoyat, xalqaro standartlarga moslashish. Raqamli tizimlar Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos keladigan hisobotlarni tayyorlashni osonlashtiradi, bu xorijiy investorlar bilan hamkorlikni kengaytirishda muhimdir. O'zbekistonda raqamli buxgalteriya hisobining joriy etilishi "Elektron hukumat" tashabbuslari va my.soliq.uz kabi platformalar orqali qo'llab-quvvatlanmoqda. 2023-yilga kelib, yirik korxonalarining

60% dan ortig'i raqamli tizimlarni qo'llay boshlagan, bu esa iqtisodiy shaffoflikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Afzalliklarga qaramay, raqamli buxgalteriya hisobini joriy etish bir qator qiyinchiliklar bilan kechmoqda. Birinchidan, yuqori xarajatlar masalasi. Raqamli tizimlarni joriy etish uchun dasturiy ta'minot, apparat vositalari va xizmat ko'rsatish xarajatlari talab qilinadi. Kichik va o'rta biznes uchun bu jiddiy moliyaviy to'siq hisoblanadi. Masalan, 1C Buxgalteriya dasturini o'rnatish va sozlash o'rtacha 5-10 million so'm xarajat talab qilishi mumkin. Ikkinchidan, malakali kadrlar yetishmasligi. O'zbekistonda raqamli buxgalteriya bo'yicha malakali mutaxassislar soni cheklangan. 1C, SAP yoki QuickBooks kabi tizimlarda ishlash uchun maxsus o'qitish zarur, ammo bunday kurslar yetarli darajada keng tarqalmagan. Uchinchidan, ma'lumotlar xavfsizligi. Raqamli tizimlar kiberxavf-xatarlarga, masalan, ma'lumotlar o'g'irlanishi yoki tizim nosozliklariga duch kelishi mumkin. O'zbekistonda kiberxavfsizlik infratuzilmasi hali to'liq rivojlanmagan, bu esa korxonalar uchun qo'shimcha xavf tug'diradi. To'rtinchidan, normativ-huquqiy to'siqlar. Milliy qonunchilik ba'zida raqamli tizimlarning to'liq joriy etilishiga xalaqit beradi. Masalan, elektron hujjat aylanishi bo'yicha cheklovlar yoki mahalliy standartlarning xalqaro talablarga mos kelmasligi qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Nihoyat, qarshilik masalasi. An'anaviy usullarga ko'nikkan korxonalar va buxgalterlar raqamli o'zgarishlarga qarshilik ko'rsatishi mumkin, bu esa transformatsiya jarayonini sekinlashtiradi.

O'zbekiston iqtisodiyoti uchun raqamli buxgalteriya hisobi nafaqat ichki jarayonlarni optimallashtirish, balki global moliya bozorlariga integratsiyalashish nuqtai nazaridan ham muhimdir. Davlat siyosati bu jarayonda muhim rol o'ynamoqda. O'zbekiston hukumati 2020-2025-yillarga mo'ljallangan "Raqamli iqtisodiyot" dasturi doirasida raqamlashtirishni faol qo'llab-quvvatlamoda. Soliq tizimining raqamlashtirilishi va elektron hisob-fakturalar joriy etilishi buxgalteriya hisobini avtomatlashtirishga zamin yaratdi. Kichik va o'rta biznesning o'rni ham e'tiborga molik. O'zbekiston iqtisodiyotida kichik va o'rta biznes 50% dan ortiq ulushga ega, ammo moliyaviy resurslarning cheklanganligi tufayli ularning aksariyati raqamli tizimlarni joriy eta olmayapti. 2023-yilda kichik va o'rta biznesning atigi 20% raqamli buxgalteriya tizimlaridan foydalangani qayd etilgan. Mahalliy dasturiy ta'minot sifatida 1C Buxgalteriya O'zbekiston bozorida eng keng tarqalgan dastur bo'lib, mahalliy qonunchilikka moslashtirilgan. Shu bilan birga, xalqaro platformalar, masalan, QuickBooks va Xero, tobora ommalashmoqda. Xorijiy investitsiyalar nuqtai nazaridan raqamli buxgalteriya tizimlari moliyaviy shaffoflikni oshirib, O'zbekistonning investitsion jozibadorligini yaxshilaydi.

Xususan, Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos hisobotlar xorijiy investorlar uchun muhim ahamiyatga ega.

Raqamli buxgalteriya hisobini samarali joriy etish uchun bir qator amaliy choralar taklif qilinadi. Avvalo, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarur. Kichik va o'rta biznes uchun raqamli tizimlarni joriy etishni moliyalashtirish maqsadida subsidiyalar va imtiyozli kredit dasturlari yo'lga qo'yilishi kerak. Bu kichik korxonalarining raqamlashtirish xarajatlarini qoplashga yordam beradi. Keyinchalik, kadrlar tayyorlash masalasi. Universitetlar va maxsus o'quv markazlarida raqamli buxgalteriya bo'yicha kurslarni kengaytirish lozim. 1C, SAP va QuickBooks kabi platformalar bo'yicha sertifikatlash dasturlari joriy etilishi kerak. Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash ham muhim. Kiberxavfsizlik bo'yicha milliy standartlar ishlab chiqilib, korxonalar zamonaviy himoya tizimlari bilan ta'minlanishi lozim. Masalan, ma'lumotlarni shifrlash va bulutli tizimlarning xavfsizligini oshirish choralari ko'rilishi kerak. Xalqaro tajribadan foydalanish masalasi ham dolzarb. Turkiya, Rossiya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda raqamli buxgalteriyani muvaffaqiyatli joriy etish tajribasi o'rganilib, O'zbekiston sharoitlariga moslashtirilishi maqsadga muvofiq. Nihoyat, targ'ibot va xabardorlikni oshirish. Raqamli buxgalteriyaning afzalliklari haqida korxona rahbarlari va buxgalterlar orasida ma'lumot tarqatish uchun seminarlar va ommaviy axborot vositalari orqali kampaniyalar tashkil qilinishi kerak.

Raqamli buxgalteriya hisobi O'zbekiston korxonalari uchun moliyaviy jarayonlarni optimallashtirish, shaffoflikni oshirish va global iqtisodiyotga integratsiyalashishda muhim vosita hisoblanadi. Afzalliklarga qaramay, yuqori xarajatlar, malakali kadrlar yetishmasligi va ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq muammolar jarayonni sekinlashtirmoqda. Davlat, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik, shuningdek, taklif qilingan amaliy choralar ushbu to'siqlarni bartaraf etishga yordam beradi. Kelgusida raqamli buxgalteriya hisobining iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirini yanada chuqurroq o'rganish uchun qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish tavsiya etiladi. O'zbekistonning raqamli transformatsiya yo'lidagi muvaffaqiyati uning iqtisodiy rivojlanishi va global moliya bozorlaridagi o'rni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi. (2023). Raqamlashtirish bo'yicha hisobotlar. soliq.uz.
2. Ражабоев Ш.Ш., and Амиртошев Д.Ш.. "РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ВА БАНК ХИЗМАТЛАРИДА БЛОКЧАЙН ТЕХНОЛОГИЯСИНИ КЎЛЛАШ" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 853-858.

3. O‘zbekiston Respublikasi Hukumati. (2020). “Raqamli iqtisodiyot” dasturi, 2020-2025.
4. Rajaboyev Sh.Sh., and Mamadaminov F.F.. "OLIY TA'LIM MUASSASASI KADRLARINI BOSHQARISH TIZIMI" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 403-406.
5. IFRS Foundation. (2023). Raqamli buxgalteriya va moliyaviy hisobot standartlari bo'yicha hisobotlar. 1C O‘zbekiston. Rasmiy sayt. 1c.uz.
6. Rajaboyev , S., & Xamidova , P. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARIDAN FOYDALANISH. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 3(1), 120–124. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2025-vol3-iss1-pp120-124>
7. Ражабоев Ш.Ш., and Хайитмуродов Ш.О.. "ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ТИЗИМЛАРИНИНГ ТУЗИЛИШ ТАМОЙИЛЛАРИ" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 848-852.
8. Rajaboyev Sh.Sh., and Jumayev L.G'.. "TA'LIM SOHASIDA MA'LUMOTLAR BAZASINI QO'LLANISHI" Экономика и социум, no. 4-2 (119), 2024, pp. 407-411.